

BARNFATTIGDOMEN I SVERIGE • 2000

Sammanfattning av studien
"Barns ekonomiska utsatthet – 2000"
av Tapio Salonen

Rädda Barnen
Save the Children Sweden

Barnfattigdomen i Sverige • 2000

Sammanfattning av studien

”Barns ekonomiska utsatthet – 2000”

av Tapio Salonen

Rädda Barnen kämpar för barns rättigheter. Vi väcker opinion och stöder barn i utsatta situationer – i Sverige och i världen.

Rädda Barnen ger ut böcker och rapporter för att sprida kunskap om barns förhållanden, ge vägledning och inspirera till nya tankar och diskussioner. Vår vision är en värld där varje enskilt barn har ett värde och respekteras, där vi lyssnar till barn och lär av dem och där alla barn har möjligheter och framtidstro.

© Rädda Barnen 2002

Barnfattigdomen i Sverige – 2000 är en sammanfattning av studien **Barns ekonomiska utsatthet – 2000**, författad av Tapio Salonen på uppdrag av Rädda Barnen. Barns ekonomiska utsatthet – 2000 kan laddas ned gratis från Rädda Barnens hemsida, www.rb.se.

Citaten som illustrerar denna skrift är hämtade ur intervjuer i radio, tv och tidningar i anslutning till publicerandet av Rädda Barnens förra rapport "Barnfattigdomen i Sverige" i mars 2002.

Projektledare: Kalle Elofsson
Textbearbetning: Åsa Eckerrot
Grafisk form: Hemma
Produktion: Jupiter
Fotografer:

Tryck: Tryckoffset
Art. nr: 2864
ISBN: 91-7321-051-X

Innehåll

FÖRORD	5
BAKGRUND	7
HUR MÄTER MAN BARNES MATERIELLA LEVNADSSTANDARD?	11
Val av mått.	11
Låg inkomststandard och socialbidrag	12
Överlappning.	13
Jämförelse med andra fattigdomsdefinitioner.	14
BARNFATTIGDOMEN I SVERIGE ÅR 2000.	17
Barnfattigdom på nationell nivå.	17
Barnfattigdom på kommunal nivå	18
Barnfattigdom relaterad till utländsk bakgrund	20
FOKUS 2002 – DEN EKONOMISKA UTSATTHETEN HOS OLIKA GRUPPER AV BARN	23
Barn med utländsk bakgrund	23
De fattigaste barnfamiljerna	25
Förskolebarn och skolbarn	26
SAMMANFATTNING	29
KOMMUNTABELL	32

Förord

När Rädda Barnen i mars 2002 presenterade *Barnfattigdomen i Sverige*, om barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet, möttes vi av starka reaktioner. Många blev förvånade, upprörda och ledsna. Förvånade, för att de inte hade förknippat Sverige med barnfattigdom. Upprörda, över att det 1999 var 345 000 barn som levde i fattiga familjer, och ledsna över berättelserna om hur detta påverkar barns vardag.

Även den här rapporten bygger på en studie av professor Tapio Salonen, *Barns ekonomiska utsatthet – 2000*. Den är en uppföljning av den tidigare studien och visar hur barns ekonomiska villkor har förändrats mellan 1999 och 2000. Studierna om barnfattigdomen är ett första steg mot ett barnindex, som årligen speglar förändringar i olika delar av barns välfärd på kommunnivå.

Vi kan konstatera att den positiva trend som inleddes 1997 fortsatte år 2000 – andelen barn i fattiga familjer har minskat till drygt 15 procent. Men fortfarande levde 296 000 barn i fattigdom år 2000, det var 14 000 fler än 1991. Skillnaderna mellan kommunerna finns kvar.

Bakom dessa siffror finns barn. Glada barn och ledsna barn. Fräkniga, ljusa, mörka, stora och små barn. Hur påverkas de av att växa upp i ekonomisk knapphet? I det stora antalet intervjuer med barn och deras familjer, som följde i media efter vår förra rapport, framgick det tydligt att fattigdomen präglar barnens vardag. Det handlar om att tvingas avstå från skolutflykter och friluftsdagar för att man inte har pengar till bussen eller den utrustning som krävs. Ungdomar kan inte följa med kompisarna och fika eller gå på bio, de yngre blir inte bjudna på kamraternas barnkalas eftersom de inte har råd att bjuda igen. En äldre flicka berättade om den ilska hon kände mot vuxna i omgivningen som inte förstod eller ifrågasatte sanningshalten när hon berättade om familjens ekonomiska situation.

Fattigdomen minskar generellt men det finns grupper som halkar efter. Skillnaden mellan barnen i de fattigaste och rikaste familjerna ökar. En fördjupad analys av barnfattigdomen visar också att skillnaderna mellan barn med svensk, respektive utländsk bakgrund har ökat. År 2000 var risken att leva i fattigdom fyra gånger större för barn med utländsk bakgrund, än för barn med svensk bakgrund. Mer än hälften av de barn som anlände till Sverige i början av 1990-talet var fortfarande fattiga år 2000 – efter närmare tio år i sitt nya land!

Vilka signaler ger det till dessa barn? På tio år hinner de gå igenom hela grundskolan. Många av dem upplever år efter år känslan att stå utanför medan deras jämnåriga, svenskfödda kamrater har helt andra möjligheter. Barnfattigdomen skapar ett avstånd och utanförskap som kan hindra både den demokratiska utvecklingen och integrationen mellan flyktingar och svenskfödda.

Den här rapporten avslutar Rädda Barnens kampanj *Räkna med mig*. Kampanjen har i drygt ett år uppmärksammat diskriminering av barn i Sverige. Enligt artikel 27 i FN:s konvention om barnets rättigheter har varje barn rätt till en skälig levnadsstandard. Barn ska inte diskrimineras till följd av föräldrarnas ekonomiska situation. Inför valrörelsen 2002 efterlyste vi besked från de politiska partierna om vad de tänkte göra åt barnfattigdomen. Rädda Barnens förhoppning är att Sveriges nya regering visar handlingskraft och i regeringsförklaringen ger besked om hur, och när, barnfattigdomen ska undanröjas.

Annika Ahnberg
ORDFÖRANDE

– Han kan ta pengar från sin sparbössa och lägga i min plånbok när han tror att jag inte ser. Det känns hårt när han gör det.

Ensamstående mamma med tioårig son, långtidssjukskriven. Intervjuad i Dala-Demokraten 20 mars 2002.

Bakgrund

Det är ingen överdrift att säga att barns villkor i samhället har fått en större uppmärksamhet under senare år. Det gäller såväl i Sverige, som i andra EU-länder och globalt. Det handlar ofta om basala behov som rätten till ett värdigt liv och en trygg utveckling. FN antog 1989 konventionen om barnets rättigheter och den ratificerades av Sverige året därpå. Artikel 27 i Barnkonventionen slår fast barnets rätt till en skälig levnadsstandard.

Många moderna välfärdsstater har tvingats konstatera att fattigdomsfrågan förblir till stora delar olöst, trots en långsiktig ekonomisk utveckling och välståndsökning sedan andra världskriget. Dagens fattigdom är till sin karaktär och uttrycksform i stora delar väsensskild från det uppenbara armodet under tidigare epoker, men de negativa dragen och konsekvenserna förblir de samma. Och det är i ljuset av detta som den moderna barnfattigdomen ska förstås.

Det finns flera olika skäl till att specifikt studera barns rätt till en skälig levnadsstandard, men det främsta skälet är förmodligen att den ekonomiska dimensionen av barns välfärd är central. Den ekonomiska och materiella dimensionen är starkt kopplad till i princip alla andra dimensioner i familjens välfärd, t.ex. utbildningsnivå, arbetsmarknadsetablering, fysisk och psykisk hälsa¹. Det går helt enkelt inte att utesluta den ekonomiska dimensionen i analyser av välfärdsutveckling. Därmed inte sagt att det räcker att beskriva barnets välfärdsituation enbart utifrån ekonomisk levnadsstandard.

I USA har barnfattigdomen varit en av de mest centrala och känsliga inrikespolitiska frågorna sedan mitten av förra århundradet. Trots detta låg den amerikanska barnfattigdomen i slutet av 1990-talet på ungefär samma nivå som när de stora sociala reformprogrammen lanserades i mitten av 1960-talet². Under senare år har många EU-länder på högsta politiska nivå antagit mål och planer för att reducera barnfattigdomen. I Irland antog regeringen 1997 konkreta mål för fattigdomsbekämpningen, som ska vara uppfyllda inom ett årtionde, och i Storbritannien formulerade premiärminister Tony Blair 1999 en "historisk uppgift" att eliminera barnfattigdomen till år 2020. I Belgien har man officiellt deklarerat att fattigdomen ska halveras fram till år 2007³.

En stor del av den europeiska fattigdomsbekämpningen inkluderas numera i EU:s planering för att bekämpa social utslagning och främja integration. Varje EU-land måste årligen redogöra för sina strategier för att minska fattigdomen.

-
- 1 Se t.ex. Erikson, Robert & Mikael Tählin 1984. 'Samgång mellan välfärdsproblem', i Eriksson R. & R. Åberg (red) Välfärd i förändring. Stockholm: Prisma., Fritzell, Johan & Olle Lundberg 2000. Välfärd, ofärd och ojämlikhet. SOU 2000:41. Rapport från kommittén välfärdsbokslut. Stockholm: Socialdepartementet.
 - 2 Danziger, Sheldon 2001. After welfare reform and an economic boom: why is child poverty still so much higher in the U.S. than in Europe? Paper at 8th International Studies on Social Security, June 2001, Sigtuna Sweden
 - 3 Vleminckx, Koen & Timothy M. Smeeding (eds.) 2001. Child Well-being, Child Poverty and Child Poverty in Modern Nations. Bristol: Policy Press
-

I Sverige försvann fattigdomsfrågan i stort sett från debatten i det snabba välfärdsbyggandet på 1950- och 1960-talen. Det gamla Fattig-Sverige skulle grundligt och med besked byggas bort. Inte förrän under 1990-talet, när välståndsutvecklingen hamnade i en första längre och djupgående nedgång, återkom frågor om fattigdom och utanförskap på den svenska nationella agendan. Det var naturligtvis en reaktion på de välfärdshot som uppenbarades under dessa besvärliga år.

I samband med vårpropositionen 2001 formulerade den svenska regeringen för första gången i efterkrigstid ett konkret mål för fattigdomsbekämpningen i Sverige: "...skall antalet socialbidragsberoende ha halverats mellan 1999 och 2004"⁴. Den här rapporten ska ses i ljuset av sådana socialpolitiska formuleringar och ansträngningar.

Den utgör en första uppföljning till en större studie som Rädda Barnen presenterade i början av år 2002⁵ med syfte att spegla barnfattigdomens utveckling i Sverige under 1990-talet. Den här rapporten följer upp dessa resultat och rapporterar hur barnfattigdomen har förändrats på nationell och kommunal nivå under år 2000. Dessutom görs en fördjupad ekonomisk analys med fokus på barn med utländsk bakgrund, på de fattigaste barnfamiljerna och på fattigdomen bland barn i olika åldrar.

⁴ Prop. 2000/01:100 2001 års ekonomiska vårproposition, s. 16

⁵ Salonen, Tapio 2002. *Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet. Bidrag till ett kommunalt barnindex*. Stockholm: Rädda Barnen

- De friluftsdagar som andra barn ser fram emot ger ju mina barn ångest eftersom de vet att de inte har skidor.

Jag har frågat på skolan om det finns någon som har att låna ut och de står som frågetecken och förstår ingenting och tycker att jag har en vecka på mig att skaffa de här sakerna, vilket ju inte har med tid att göra utan med pengar.

Så mina barn får vara hemma på friluftsdagarna för att slippa känna den förnedring som de ger uttryck för att de har känt när de har varit tvungna att bara stå och titta på.

Ensamstående tvåbarnsmamma, sjukpensionär. Intervjuad i Sörmland idag, P4 Sörmland, 19 mars 2002

Hur mäter man barns materiella levnadsstandard?

Rapporten utgår från de principiella och metodologiska utgångspunkter som utarbetades i den förra studien om barnfattigdomens utveckling 1991–1999⁶. Den metodintresserade läsaren hänvisas till dess kapitel tre och fyra, men nedanstående text beskriver i korthet tillvägagångssättet. Här tas även upp några relevanta synpunkter som aktualiserats i samband med debatten kring den första studien. Dessutom jämförs rapportens fattigdomsdefinition med den definition som den svenska regeringen valt att använda sig av.

Val av mått

Utgångspunkten i valet av fattigdomsdefinition beskrivs på följande sätt i den förra studien:

”Det finns inget entydigt vedertaget sätt att mäta hushållens materiella levnadsstandard på. Alla försök att dra en gräns – ett fattigdomsstreck – mellan fattiga och icke-fattiga utgår från dels samtidens normer och värderingar och dels de empiriska möjligheter som föreligger för att kunna mäta detta. Därför är det inom denna forskning centralt att noggrant redogöra för de normativa överväganden och konkreta metodval som ligger till grund för olika sätt att mäta den ekonomiska dimensionen i hushållens välfärdsförändringar.” (Salonen 2002, s. 23)

Två separata mått föreslogs i syfte att använda trovärdiga och tidsbeständiga data som visar barns och deras familjers ekonomiska villkor över tid på kommunal nivå:

- Låg inkomststandard
- Socialbidrag

Båda måtten kan följas årsvis för samtliga hushåll i landet via olika myndighetsregister. Fördelen med att använda dessa två oberoende mått i ett sammanlagt index är att de ger en fördjupad möjlighet att konsekvent följa brister i barns ekonomiska grundtrygghet. Det ena måttet – låg inkomststandard – är en direkt spegling av hushållsekonomin medan det andra – socialbidraget – påverkas av olika samhällspolitiska åtgärder.

Utgifterna för hushållen som har en låg inkomststandard utgår från en lägsta acceptabel utgiftsnivå baserad på socialbidragsnormen som fastställdes i mitten av 1980-talet (med årliga inflationsuppräknings) och en norm för boendeutgifter. Om inkomsterna understiger normen för dessa utgifter (inkomststandard under 1,0) definieras det som ”låg inkomststandard”. Måttet har utvecklats av

6 Salonen 2002

SCB och används för att skildra bl.a. barnfamiljernas ekonomiska situation i de årliga rapporterna "Barn och deras familjer"⁷.

Hushåll som beviljas socialbidrag har en situation som understiger vad samhället anser vara en lägsta acceptabel levnadsnivå. Socialbidragsdefinitionen är förhållandevis enkel att studera, men det finns också nackdelar. Socialbidragsnormen grundas på politiska beslut som egentligen säger mer om samhällets vilja att hjälpa människor i nöd än de utsattas faktiska hjälpbehov. En fattigdomsdefinition beroende av politiska beslut kan ändras i takt med konjunkturer och värdeströmningar i samhället. Det var också fallet under de besvärliga åren på 1990-talet då socialbidragsreglerna skärptes⁸ och bidragen minskade i realt värde⁹.

Det främsta skälet till valet av två indikatorer för att följa upp Barnkonventionens artikel om alla barns rätt till en skälig levnadsstandard är erfarenheterna från tidigare forskning, som påvisat en förhållandevis låg samstämmighet mellan olika fattigdomsdefinitioner (se avsnittet om överlappning). Olika definitioner fångar delvis olika delar av befolkningen och mäter delvis olika slags ekonomisk utsatthet bland hushållen.

En långsiktig målsättning i Sverige måste vara att inga barn ska behöva leva i ekonomisk utsatthet. Barnkonventionens artikel 27 om barnets rätt till skälig levnadsstandard tolkas i denna rapport som att:

Barn ska inte behöva växa upp i en familj som har låg inkomststandard eller som tvingas leva på socialbidrag.

Låg inkomststandard och socialbidrag

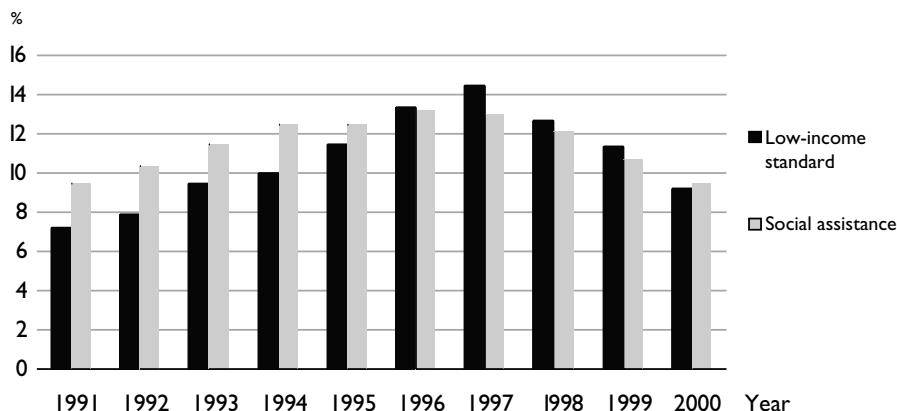
Andelen barn i familjer med låg inkomststandard ökade kraftigt mellan 1991 och 1997. Det berodde bland annat på försämringar i barnbidraget, underhållsbidraget och bostadsbidraget. Slutet på 1990-talet och inledningen av 2000-talet präglades däremot av en generell ekonomisk förbättring i samhället. Hur har den ekonomiska uppgången i samhället i stort påverkat antalet barn som lever under knappa ekonomiska villkor?

7 SCB 1999, 2000, 2001. Barn och deras familjer. Demografiska rapporter. Stockholm: SCB

8 Bergmark, Åke 2000. 'Socialbidragen under 1990-talet', i Bergmark Å. (red) Ofärd i välfärden. SOU 2001:54. Antologi från kommittén välfärdsbokslut. Stockholm: socialdepartementet. SOU 2001:79 Välfärdsbokslut för 1990-talet. Slutbetänkande från kommittén välfärdsbokslut.

9 Salonen 2002

Figur 1. Andel barn som levde i hushåll med låg inkomststandard respektive socialbidrag 1991–2000.

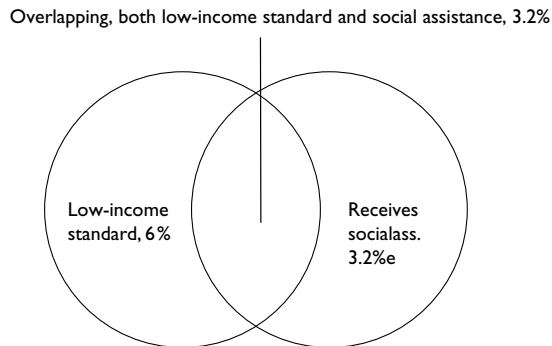
Figur 1 visar hur de båda måtten låg inkomststandard och socialbidrag utvecklades mellan 1991 och 2000. Andelen barn i familjer med socialbidrag hade år 2000 återhämtat sig till 1991 års nivå – omkring nio procent – medan andelen barn i familjer med låg inkomststandard fortfarande låg ett par procentenheter över 1991 års nivå (+40 000 barn).

Siffrorna för år 2000 jämfört med 1999 visar att båda måtten (antalet barn i respektive grupp) fortsatte att minska. Andelen barn som levde i familjer med låg inkomststandard minskade med nästan två procentenheter (-42 000 barn) medan andelen barn i familjer med socialbidrag minskade med drygt en procentenhet (-27 000 barn).

Överlappning

De två måtten – låg inkomststandard och socialbidrag – innehöll ungefär lika många barn år 2000. Den centrala frågan är därmed hur sambandet mellan dem ser ut på familjenivå. Hur många barn och deras familjer uppfyller båda fattigdomskriterierna? Hur ser överlappningen ut?

Figur 2. Andel barn i Sverige efter förekomst av låg inkomststandard och/ eller socialbidrag år 2000

Av de barn som levde i en familj med låg inkomststandard eller socialbidrag år 2000 hade drygt 62 000 både låg inkomststandard och erhöll socialbidrag åtminstone under någon period under året. Denna grupp bland de ekonomiskt utsatta barnen utgjorde 3,2 procent av samtliga barn i Sverige år 2000 (Fig. 2). Därutöver levde 6,2 procent (119 000 barn) i familjer som inte hade en låg inkomststandard men som erhöll socialbidrag under året. Och omvänt levde 6 procent (115 000 barn) i familjer med låg inkomststandard, men erhöll inte socialbidrag år 2000. Sammanlagt levde därmed över femton procent (296 000 barn) i fattiga familjer år 2000.

Drygt en tredjedel av alla barn som levde i familjer med låg inkomststandard år 2000 hade även socialbidrag under året. Nivån på överlappningen, dvs 35 procent, har legat stabilt sedan 1997. Det är stor skillnad mellan barn med svensk respektive utländsk bakgrund. Överlappningen var tre gånger så stor för barn i hushåll med utländsk bakgrund. Detta indikerar att barnfamiljer med utländsk bakgrund i mycket högre grad måste förlita sig på socialbidrag medan svenska barnfamiljer i större utsträckning har andra i sin omgivning att vända sig till under ekonomiskt kända perioder.

Graden av överlappning mellan låg inkomststandard och socialbidrag varierade stort mellan landets kommuner: från 0 till 64 procent. Kommuner med en relativt hög andel barn i fattiga familjer hade störst överlappning, medan kommuner med få fattiga familjer och en låg förekomst av socialbidrag också hade en marginell överlappning. Detta innebär inte att det är variationer i graden av överlappning som främst påverkar barnfattigdomens spridning mellan kommunerna.

Jämförelse med andra fattigdomsdefinitioner

I en bilaga till vårpropositionen 2002 använde regeringen en snäv beräkning baserad på EU:s officiella definition av fattigdom. Definitionen baserades på en minimigräns som motsvarar högst hälften av medianinkomsten i landet det aktuella året. Med den beräkningen hamnade barnfattigdomen på under fyra procent år 1999, medan den var nästan fem gånger så hög, arton procent, med den fattig-

domsdefinition som använts i den här rapporten. För att kunna utvärdera skillnaderna krävs en jämförelse av de olika definitionernas tröskelvärden (Tabell 1). Det vill säga, vilken är den lägsta rimliga ekonomiska standarden som barn och deras familjer kan klara sig på? När är en familj fattig?

Tabell 1. Jämförelse mellan EU:s definition av fattigdom, låg inkomststandard och socialbidragsnivå år 2000. Månadsinkomst som utgör fattigdomsgräns.

Typfamilj	EU-def			EU/Låg ink.	EU/Sbd
1 vuxen, 1 barn	6 457 kr	9 461 kr	8 270 kr	- 3 004 kr	- 1 813 kr
2 vuxna, 2 barn	13 211 kr	14 631 kr	13 530 kr	- 1 420 kr	- 319 kr

1 Baseras på riksnormen för ekonomiskt bistånd och genomsnittliga boendekostnader för resp. hushållstyp (loF). Källa: Salonen, 2002

Skillnaden mellan de två definitionerna är betydligt större för barnfamiljer med en ensamstående vårdnadshavare än för par med barn, vilket främst kan förklaras av de ensamförsörjande familjernas låga inkomstnivåer. Enligt EU:s definition av fattigdom räknas en ensamstående med barn som fattig först när inkomsten är 1 800 kronor lägre än riksnormen för socialbidrag och 3 000 kr under SCB:s definition av låg inkomststandard (Tabell 1).

Definitionen av låg inkomststandard som används i den här rapporten baseras på Konsumentverkets och Statistiska centralbyråns beräkningar av nödvändig baskonsumtion och lägsta godtagbara bostadskostnader. Jämförelsen visar att EU-definitionen, som utgår från halva medianinkomsten, klart understiger denna miniminivå. För en ensamstående förälder med ett barn ligger EU-definitionen omkring en tredjedel lägre och för par med barn har den varit ca tjugo procent lägre under 1990-talet, men successivt närmat sig nivån för låg inkomststandard under de senaste åren.

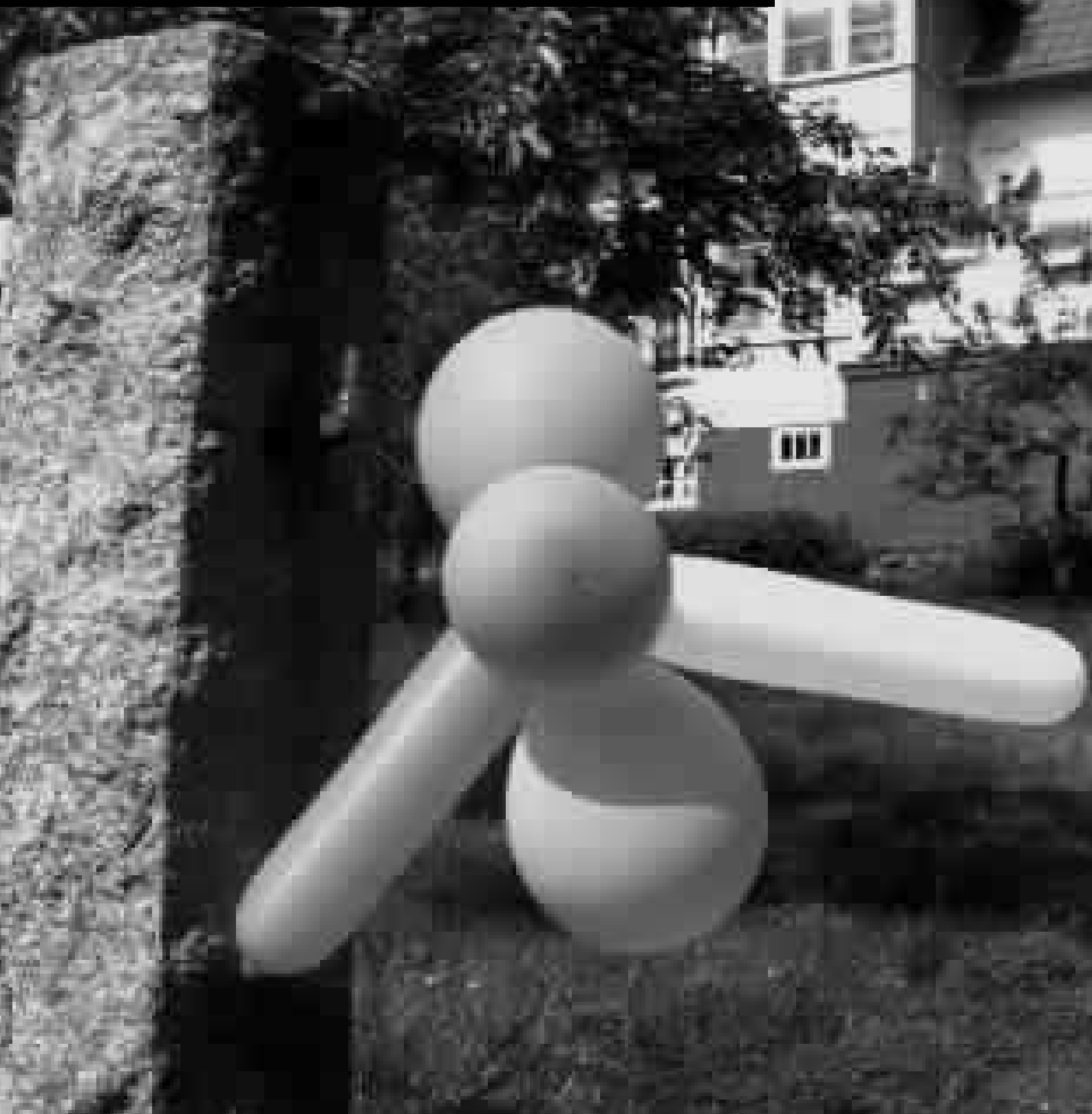
Samtliga barn som definieras som fattiga enligt EU:s definition år 2000 levde också i en familj med en låg inkomststandard. Däremot kunde knappt vart sjätte barn i en familj med låg inkomststandard också betraktas som fattiga enligt EU:s definition.

Jämförelserna understryker att fattigdomsnivån till stora delar är ett resultat av vilka mått och definitioner man väljer att använda¹⁰. Måtten socialbidrag och låg inkomststandard utgår från detaljerade beräkningar av konsumtionsutrymmen för olika hushållssammansättningar - vilken faktisk inkomst som behövs för att klara en lägsta skälig levnadsnivå. EU-definitionen däremot tar inte hänsyn till nödvändig, faktisk konsumtionsnivå. Den kan vara ett relevant mått vid internationella jämförelser länder emellan, men kan knappast uppfylla de detaljkrav på nödvändig faktisk konsumtionsnivå, vilka de andra definitionerna baseras på.

10 Se t.ex. Halleröd, Björn 2000. 'Socialbidragstagande och fattigdom', i Puide, A. (red) Socialbidrag i forskning och praktik. Stockholm: Gothia.

– Det märks väldigt tydligt när det gäller barnkalasen. De blir bjudna till kompisar ett år och går på kalaset jätteglada. Sedan eftersom vi inte har råd att bjuda tillbaka så blir de inte bjudna nästa år.

Ensamstående tvåbarnsmamma, sjukpensionär. Intervjuad i Sörmland idag, P4 Sörmland, 19 mars 2002.

Barnfattigdomen i Sverige år 2000

Den förra studien¹¹ utvecklade en analysmetod som utgår från två oberoende mått: barn i familjer med låg inkomststandard och barn i socialbidragshushåll. Metoden följer utvecklingen i kommunerna och ger en fördjupad möjlighet att förstå brister i barns ekonomiska grundtrygghet. Båda måtten kan följas i myndighetsregister som täcker hela befolkningen. Det finns flera skäl till att konstruera en sammansatt indikator på barnfattigdomen utifrån dessa två mått. Det kanske främsta skälet är den låga samstämmigheten mellan olika fattigdomsdefinitioner. Slutsatsen från tidigare forskning är att olika mått delvis fångar in olika delar av befolkningen och delvis mäter olika slags ekonomisk utsatthet bland hushållen¹².

Analysen i de kapitel som följer, speglar hur väl stat och kommuner lever upp till målet i Barnkonventionens artikel 27 om varje barns rätt till skälig levnadsstandard, genom ett sammansatt mått som består av ”andelen barn som varken lever i hushåll med låg inkomststandard eller hushåll som uppbär socialbidrag”. Måluppfyllelsen återges i en skala mellan 0 och 100 procent. 100 procent innebär att inte något barn lever i fattigdom. Resultaten redovisas från 1991 fram till år 2000.

*Barnfattigdomen på nationell nivå*¹³

Barnfattigdomens utveckling i Sverige 1991–2000 kan delas upp i två perioder. Den första perioden präglades av den generella ekonomiska nedgången vid 1990-talets början och mitt. Mellan 1991–1997 ökade barnfattigdomen i Sverige successivt för att hamna på sin högsta nivå, 22 procent, 1997. Under 1990-talets två sista år vände den negativa trenden och barnfamiljernas ekonomi började återhämta sig. Fattigdomsnivån bland landets barnfamiljer var dock märkbart högre 1999 än vid 1990-talets inledning.

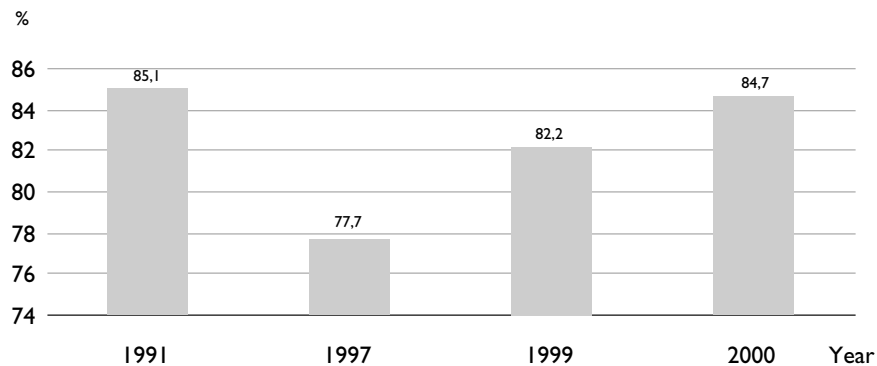
Måluppfyllelsen – andelen barn som varken lever i en familj med låg inkomststandard eller i en familj som får socialbidrag – ökade till 84,7 procent år 2000 (Fig. 3). Det innebär att drygt 15 procent av barnen i Sverige, 296 000 barn, levde i fattiga familjer. Jämfört med 1999 minskade barnfattigdomen med nästan 50 000 barn. Trots att barnfattigdomen fortsatte att sjunka under år 2000 fanns det dock fortfarande 14 000 fler fattiga barn år 2000 än 1991.

11 Salonen 2002

12 Halleröd 2000, Salonen 2002

13 I detta avsnitt används begreppet måluppfyllelse, dvs andel barn som inte lever i familjer med låg inkomststandard och/eller som uppbär socialbidrag. I avsnitten som följer används begreppet barnfattigdom, dvs andel barn som lever i familjer med låg inkomststandard och/eller socialbidrag. Om måluppfyllelsen är t ex 85 betyder det att 15 procent av alla barn lever i barnfattigdom och vice versa.

Figur 3. Andelen barn i Sverige som levde i hushåll som varken hade låg inkomststandard eller uppbar socialbidrag 1991, 1997, 1999 och 2000.

Den lägre måluppfyllelsen år 2000 jämfört med 1991 förklaras framför allt av den högre andelen barn i hushåll med låg inkomststandard. År 2000 levde 177 000 barn i en familj med låg inkomststandard, jämfört med 146 000 barn år 1991. Nivån på det andra delmåttet – socialbidraget – var däremot ungefär densamma 1991 och 2000.

Många barn och deras familjer har alltså fortfarande en pressad ekonomi, trots de senaste årens allmänna förbättringar för de svenska hushållen.

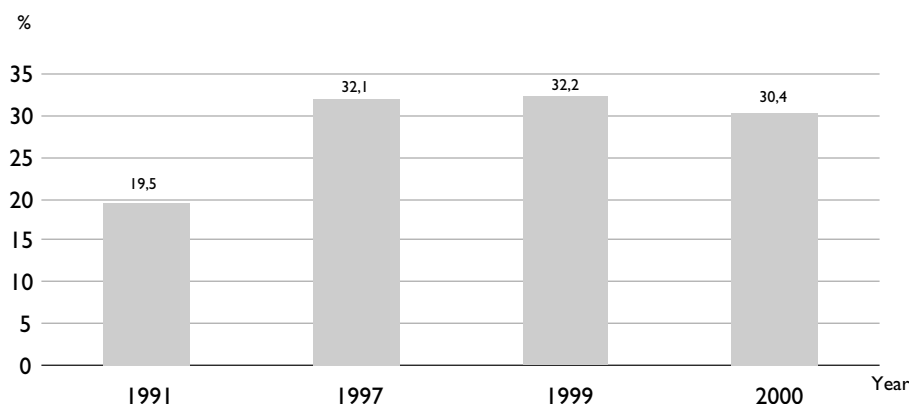
Barnfattigdomen på kommunal nivå

På 1990-talet fanns det stora skillnader i barnfattigdom och olika utvecklingstrender mellan landets kommuner, vilket underströk behovet av att noggrant följa enskilda kommuners utveckling kring barns ekonomiska utsatthet. (Se även den bifogade kommunbilagan som visar utvecklingen i varje enskild kommun.)

Som förväntat minskade andelen barn i fattiga familjer i de flesta kommuner år 2000. På riksnivå var minskningen 2,5 procentenheter. I knappt hälften av landets kommuner (120 kommuner eller 42 procent), sjönk barnfattigdomen med två till tre procentenheter, medan den ökade i endast tre kommuner. I ett tiotal kommuner sjönk den med åtminstone fem procentenheter under år 2000.

Den stora spridningen i barnfattigdom mellan landets kommuner bestod i stort sett år 2000. Det skiljer drygt 30 procentenheter mellan kommuner med lägst och högst barnfattigdom: 5 respektive 35 procent (Fig. 4). Fyra av fem kommuner hade en barnfattigdom på mellan elva och tjugo procent. Närmare 50 kommuner hade en barnfattigdom lägre än 10 procent år 2000, jämfört med endast 17 kommuner året innan.

Figur 4. Skillnaden i procentenheter mellan kommuner med lägst och högst barnfattigdom 1991, 1997, 1999 och 2000.

Landets tre storstäder har en betydligt högre barnfattigdom än andra kommuntyper. Drygt fjorton procent av samtliga barn i landet bor i de tre storstadskommunerna. Av dessa levde i genomsnitt mer än vart fjärde barn i en fattig familj år 2000. Under år 2000 minskade barnfattigdomen mest, med i genomsnitt tre procentenheter, i landets glesbygdskommuner. Den lägsta barnfattigdomen, i genomsnitt omkring 10 procent, återfanns dock i förortskommunerna, vilket är mindre förvånande med tanke på att många av landets höginkomstområden finns i storstadsregionernas förorter.

När utvecklingen 1991–2000 jämförs framgår det att spridningen i barnfattigdom ökat mellan kommuntyperna. År 2000 låg storstäderna fortfarande nästan fem procentenheter över 1991 års nivå (26 procent 2000 jämfört med 21 procent 1991), medan t.ex. förortskommunerna hamnade två procentenheter över 1991 års nivå. Skillnaden hänger samman med de större sociogeografiska förändringar som skett i Sverige under det senaste decenniet och ett fortsatt ökat socialt tryck på storstadsregionerna.

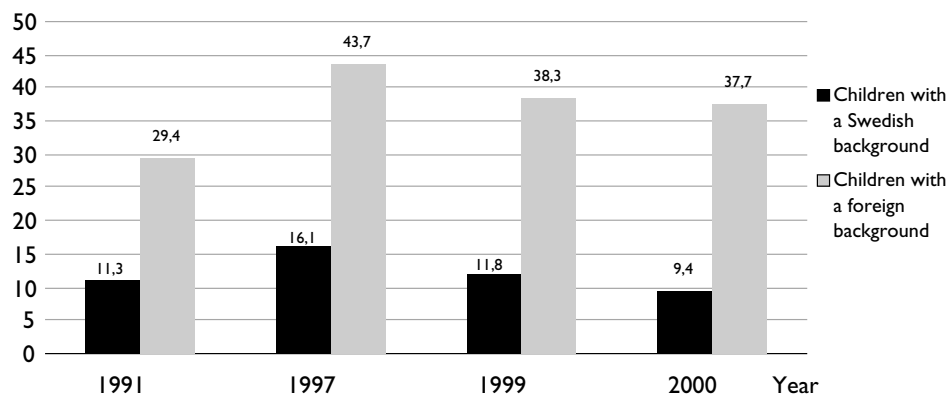
Förutom spridningen i barnfattigdom mellan kommunerna är det värt att uppmärksamma utvecklingen i enskilda kommuner. Å ena sidan har det skett inga eller mycket blygsamma förbättringar (under en procentenhet) i ett tjugotal kommuner det senaste året. Å andra sidan uppvisar ett dussintal kommuner markanta förbättringar (åtminstone fem procentenheter).

Barnfattigdomen relaterad till utländsk bakgrund

Det är stora skillnader i barnfattigdom mellan barn med svenskfödda föräldrar och barn med en eller båda föräldrarna födda utomlands, eller som själva är födda i något annat land än Sverige. Nästan en fjärdedel av samtliga barn har utländsk bakgrund¹⁴ och det har blivit allt vanligare att barnen är födda i Sverige medan den ena eller båda föräldrarna har invandrat. År 2000 var ca 110 000 barn i åldrarna 0–17 år födda utomlands, medan 160 000 barn hade föräldrar som båda var födda i något annat land än Sverige. Knappt 200 000 barn hade en förälder född utomlands. Begreppet ”utländsk bakgrund” sammanför dessa barn, trots att det är långt ifrån en homogen grupp. En mer detaljerad redogörelse för risken att leva i en fattig familj utifrån barnens vistelsetid i Sverige och föräldrarnas bakgrund finns på sid 23–24.

Mellan 1999 och 2000 minskade barnfattigdomen med 2,4 procentenheter bland barn med svensk bakgrund. Det fanns färre fattiga barn med svensk bakgrund år 2000 än vid 1990-talets inledning. Barnfattigdomen minskade även för barnen med utländsk bakgrund mellan 1999 och 2000, men på en betydligt lägre nivå, minus 0,6 procent. År 2000 levde nästan 38 procent av samtliga barn med utländsk bakgrund i fattigdom.

Figur 5. Andel barn som levde i fattigdom 1991, 1997, 1999 och 2000. Efter svensk respektive utländsk bakgrund

Skillnaderna mellan barn med svensk respektive utländsk bakgrund åren 1991, 1997, 1999 och 2000 jämförs i figur 5. Staplarna visar att de ekonomiska skillnaderna mellan grupperna har förstärkts sedan den ekonomiska uppgången inleddes 1997. År 2000 var det nästan fyra gånger så vanligt (faktor 3,99) bland barn med utländsk bakgrund jämfört med barn med svensk bakgrund att leva i fattigdom.

14 SCB 2002a. *Barn och deras familjer 2000*. Demografiska rapporter 2002:2. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Detta kan jämföras med faktor 2,61 för 1991. Under den kraftiga konjunkturedgången 1991–1997 var skillnaden mellan de båda barngrupperna relativt stabil, medan den har accentuerats under de senaste åren. Detta indikerar att barn i hushåll med utländsk bakgrund inte har tagit del av konjunkturuppgångens positiva effekter i samma omfattning som barnen med svensk bakgrund.

–Jag använder inte ordet fattig, för jag ser inte på mig själv som fattig, men vi har ju mindre pengar än andra och det är väl så det är, varför ska man ljuga om det?

Jag minns i nian, då skulle vi jobba med samhällsekonomi på SO:n och då skulle alla ta med sig sina hushållsuppgifter till skolan.

Då kom läraren och tittade på mina och såg att utgifterna var högre än inkomsterna och hon sa att det här stämmer ju inte. Och jag sa: Nä, det gör det ju inte, som att det vore något självklart för mig.

Hon trodde att något var fel, men så är det ju ofta för oss. Jag blev arg på henne för att hon inte fattade att det var så som det var.

17-årig flicka, som bor med sin ensamstående mamma. Intervjuad i Tendens, PI, våren 2002

Fokus 2000

– den ekonomiska utsattheten hos olika grupper av barn

Barnfamiljernas inkomstutveckling har generellt sett varit positiv mellan 1999 och 2000 men alla grupper av barn har inte fått ta del av den positiva utvecklingen i samma utsträckning.

Den här rapporten gör därför en fördjupad hushållsekonomisk analys med fokus på barn med utländsk bakgrund, på de fattigaste barnfamiljerna och på fattigdomen bland barn i olika åldrar.

En mängd rapporter och studier har med olika utgångspunkter och med varierande material beskrivit den svenska välfärdsutvecklingen under senare år¹⁵. Den generella bilden är att den svenska välfärden prövades hårt under början och mitten av 1990-talet, vilket innebar en kraftig minskning av antalet lönearbeten och neddragningar av offentliga åtaganden. Det inträffade dessutom samtidigt med att många flyktingar kom till Sverige från krigshärjade länder.

De strukturella förändringarna i samhället – ett alltmer föränderligt arbetsliv och utformningen av de offentliga tjänsterna – ökade den ekonomiska utsattheten bland många svenska hushåll. Med lite tidsperspektiv kan det dock konstateras att långt ifrån alla hushåll berördes av 1990-talets "välfärds kris". Det var framför allt de som redan hade en svag ekonomi, t.ex. barnfamiljer, ungdomar och tämligen nyanlända invandrare, som fick känna av förändringarna¹⁶.

Att barnfamiljerna generellt sett fått det bättre ska alltså ses i ljuset av att vissa grupper har lämnats utanför den allmänna välfärdsutvecklingen i samhället.

Barn med utländsk bakgrund

Det här avsnittet analyserar den ekonomiska utsattheten hos barn med utländsk bakgrund, relaterad till deras vistelsetid i Sverige och deras föräldrars bakgrund.

När barns ekonomiska utsatthet betraktas med utgångspunkt i etnisk bakgrund för år 2000 visar det sig att knappt vart tionde barn med svensk bakgrund lever i fattigdom. Detta ska jämföras med nästan fyra av tio barn med utländsk bakgrund. År 2000 löpte alltså barn med någon form av utländsk bakgrund nästan fyra gånger så stor risk att leva i ett ekonomiskt utsatt hushåll.

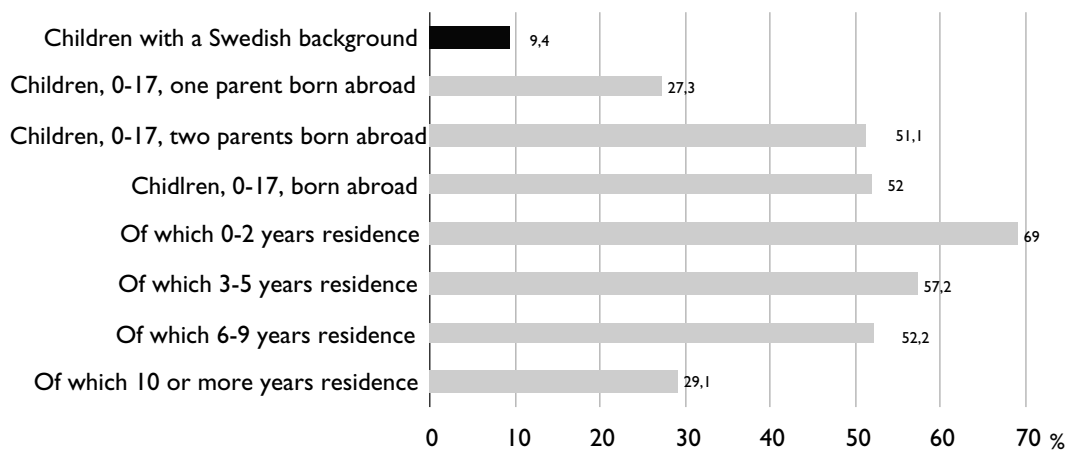
Den ekonomiska utsattheten varierar dock kraftigt beroende på om den ena eller båda föräldrarna är födda utomlands; 27 respektive 51 procent. Risken är med andra ord nästan dubbelt så hög för barn med båda föräldrarna födda utomlands (Fig. 5). Störst är dock risken för barn som själva är födda i ett annat land; drygt hälften av dessa, ca 110 000 barn levde i fattigdom år 2000.

15 Se t.ex. SOU 2001:79. Välfärdsbokslut för 1990-talet. Slutbetänkande från Kommittén Välfärdsbokslut. Stockholm: Socialdepartementet och Socialstyrelsen 2001. Social rapport 2001. Stockholm.

16 Socialstyrelsen 2001, SOU 2001:79

Detta beror naturligtvis på att nyanlända familjer har en osäker ekonomisk situation medan de etablerar sig i Sverige. Det som oroar är att den ekonomiska utsattheten fortfarande är så hög för barn som varit i landet sex till nio år, inkluderat de barn som kom under 1990-talets första hälft. År 2000 levde fortfarande drygt hälften av dessa barn i fattigdom. Dessutom levde nästan trettio procent av de barn som varit i Sverige tio år eller längre i fattigdom.

Figur 6. Andel barn med utländsk bakgrund som levde i fattigdom år 2000. Efter vistelsetid i Sverige.

Den kvardröjande ekonomiska utsattheten bland immigrantfamiljer, som i de flesta fall under 1990-talet var flyktingar, är också angeläget att uppmärksamma, i förhållande till finansieringsformerna mellan stat och kommun. I det nuvarande statliga ersättningssystemet utgår ett schablonbelopp till kommunerna för deras flyktingmottagande. Ersättningen baseras på en maximal ersättningstid för ankomståret och de tre nästföljande åren. Men många barn och deras föräldrar som kom i början av 1990-talet har erhållit socialbidrag från kommunerna betydligt fler år, visar denna rapport.

Resultaten visar att de utlandsfödda barnens ekonomiska utsatthet i Sverige kulminerade 1997. Men samtidigt minskade den ekonomiska pressen tämligen långsamt mellan 1991 och 2000 om man utgår från barnens vistelsetid. Fattigdomen bland utlandsfödda barn var fortfarande betydligt högre år 2000 än vid 1990-talets inledning. Det finns alltså starka skäl att fortsätta att uppmärksamma invandrabarnens ekonomiska grundvillkor, i synnerhet alla de barnfamiljer som kommit till Sverige under senare år.

De fattigaste barnfamiljerna

SCB:s senaste inkomstfördelningsundersökning¹⁷ visar att barnfamiljernas ekonomi generellt sett har återhämtat sig efter nedgången under mitten av 1990-talet. Under år 2000 förbättrade både ensamstående och sammanboende med barn sina disponibla inkomster och 1991 års nivå passerades för första gången. Allra bäst gick det för par med barn, som förbättrade sin ekonomi med sju till åtta procent mellan 1999 och 2000. Motsvarande ökning för ensamstående med barn var knappt tre procent. Jämfört med 1991 låg den senare familjetypen kvar på samma nivå, medan hushållen i stort och barnfamiljer med två vuxna ökade sina faktiska inkomstnivåer.

Samtidigt som barnfamiljerna generellt sett fick det bättre ökade inkomstskillnaderna. Den fattigaste tiondelen av landets barnfamiljer försämrade sin inkomststandard med drygt sex procent mellan 1991 och 2000, medan landets rikaste tiondel ökade sin med drygt sju procent. För barnfamiljer i mittenskiktet var de ekonomiska villkoren i stort sett oförändrade.

Inkomstskillnaden har inte varit så stor sedan SCB började sina mätningar i mitten av 1970-talet¹⁸. I ett internationellt perspektiv är inkomstskillnaderna i Sverige förhållandevis låga, men de har ökat de senaste tio till femton åren, framför allt efter krisåren på 1990-talet¹⁹. Inkomstskillnaderna ökar i ekonomiska uppgångsperioder, vilket hänger samman med att det framför allt är personer som redan är etablerade och välsituerade som får del av reallönehöjningar och andra inkomstförbättringar.

SCB:s undersökning visar också att andelen hushåll med en extremt låg disponibel inkomst ökade år 2000, trots den generella inkomstökningen bland hushållen²⁰. Resultatet indikerar att långt ifrån alla hushåll, i synnerhet inte vissa barnhushåll, fått del av den markanta inkomstökning som skett vid 2000-talets inledning. Istället ökade andelen hushåll med mycket låga respektive mycket höga inkomster och därmed ojämlikheten i inkomster i stort.

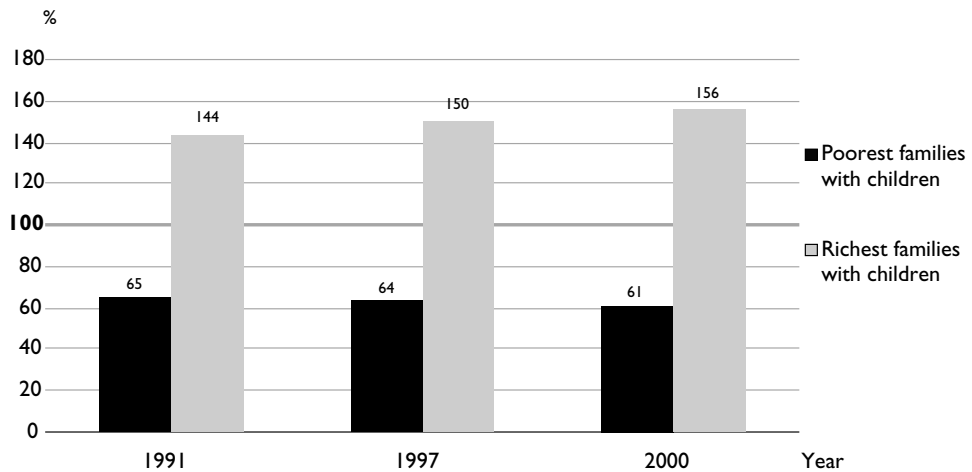
17 SCB 2002b, Inkomstfördelningsundersökningen 2000. Statistiska meddelanden. HE 21 SM 0201. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

18 SCB 2002b

19 Fritzell 2001

20 SCB 2002b

Figur 7. Inkomststandarden hos den fattigaste respektive rikaste tiondelen av barnfamiljerna, i procent av medianhushållets inkomststandard 1991, 1997 och 2000.

År 2000 var den fattigaste tiondelens inkomststandard drygt 60 procent av medianhushållets, dvs den markerade 100-linjen i fig.7, vilket motsvarar en minskning med fyra procentenheter från 1991 (Fig. 7). Under samma period ökade den rikaste tiondelen av barnfamiljerna sin inkomststandard i förhållande till medianinkomsten med tolv procentenheter.

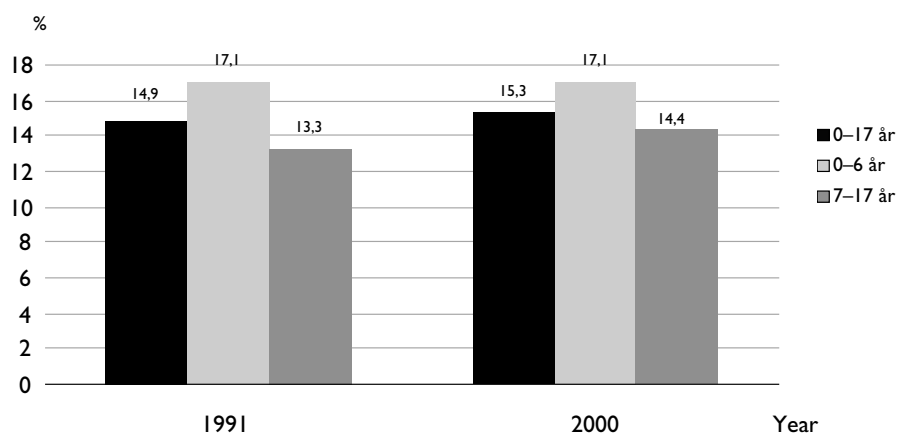
De ökade klyftorna i inkomststandard märks allra mest på att den rikaste tiondelen förbättrade sin ekonomiska situation betydligt mer än andra grupper. År 1991 hade den rikaste tiondelen 2,63 gånger så hög inkomststandard som den fattigaste tiondelen, vilket har ökat till 3,00 år 2000. Det innebär att den rikaste tiondelens inkomststandard är precis tre gånger så hög som den normerade miniminivån och skulle räcka till att försörja tre familjer av samma storlek.

Förskolebarn och skolbarn

Den ekonomiska utsattheten var som förväntat större bland förskolebarn än skolbarn år 2000. Föräldrarnas etablering i arbetslivet innebär vanligtvis en successivt förbättrad familjeekonomi under barnens uppväxttid. Men många andra faktorer spelar givetvis också in för den enskilda barnfamiljens långsiktiga ekonomiska utveckling, t.ex. familjesplittring, sjukdom och arbetslöshet.

Den ekonomiska utsattheten bland förskolebarn och deras familjer låg på samma nivå år 2000 som 1991: 17,1 procent (Fig. 8). Trots detta var antalet förskolebarn i fattiga hushåll drygt 20 000 färre år 2000 på grund av barnkullarnas varierande storlekar. År 2000 var antalet förskolebarn extremt lågt i Sverige. Födelsealen 1996–2000 understeg gott och väl 100 000 barn per år, medan årskullarna under 1980-talet i vissa fall uppgick till ca 125 000 barn. Bland skolbarn var fattigdomen dock fortfarande något högre än vid 1990 talets inledning; 14,4 procent år 2000 jämfört med 13,3 procent 1991.

Figur 8. Andel barn som levde i fattigdom 1991 och 2000. Efter ålder.

– Jag har inte råd att köpa kläder till dem eller ge dem veckopengar, så de kan inte gå ut med sina kompisar och fika eller köpa godis.

Trebarnsmamma, intervjuad i Dagens Eko, P3 18 mars 2002

Sammanfattning

Den här rapporten redovisar hur barns ekonomiska villkor förändrades mellan 1999 och 2000. Den är också en uppföljning till studien "Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet" och ingår i ett långsiktigt projekt med syfte att utarbeta ett kommunalt barnindex. Rapporten ger en bild av hur Sverige lever upp till artikel 27 i FN:s konvention om barnets rättigheter – rätten till skälig levnadsstandard. Studierna om barnfattigdom är en första del, där ambitionen är att i ett index årligen spegla förändringar i olika delar av barns välfärd på kommunnivå, i framtiden även inom områden som hälsa och utbildning.

Analysen av barnfattigdomen i Sverige utgår från ett sammansatt mått, vilket består av andelen barn som lever i familjer med låg inkomststandard eller i familjer som uppbär socialbidrag. Årets rapport visar förändringar mellan 1999 och 2000 men innehåller dessutom en fördjupad analys av den ekonomiska utsattheten hos olika grupper av barn. Den fokuserar på barn med utländsk bakgrund, de fattigaste barnfamiljerna och fattiga barn i olika åldersgrupper.

Rapportens huvudresultat

- Barnfattigdomen minskade mellan åren 1999 och 2000, även om det fortfarande fanns fler fattiga barn år 2000 än vid 1990-talets början. Måluppfyllelsen var knappt 85 procent, vilket innebär att drygt femton procent av alla barn levde i ekonomiskt utsatta familjer. Antalet barn i fattiga familjer minskade med närmare 50 000 till 296 000 barn. Den positiva trenden som inleddes 1997 har alltså fortsatt, men jämfört med 1991 fanns det 14 000 fler barn i fattiga familjer år 2000.
- Skillnaderna i ekonomisk utsatthet ökade mellan barn med svensk och utländsk bakgrund. År 2000 löpte barn med utländsk bakgrund nästan fyra gånger så hög risk att leva i en fattig familj jämfört med barn med svensk bakgrund. Andelen barn som saknade ekonomisk grundtrygghet minskade totalt sett, men minskningen var inte alls lika stor för barn med utländsk bakgrund som för barn med svensk bakgrund.
- Mer än hälften av de barn som kom till Sverige i början av 90-talet var fortfarande fattiga år 2000. Barn vars båda föräldrar är födda utomlands och barn som kommit till Sverige under 1990-talet löpte störst risk att leva i en fattig familj. Mer än hälften av dessa barn var fattiga år 2000. Bland barn med svensk bakgrund var drygt nio procent fattiga.
- Skillnaderna mellan fattiga och rika barnfamiljer ökade. De allra rikaste drog ifrån i inkomststandard, medan de fattigaste halkade efter. Den fattigaste tiondelen av landets barnfamiljer försämrade sin inkomststandard med drygt sex procent mellan 1991 och 2000, medan landets rikaste tiondel förbättrade sin

ekonomi med drygt sju procent. De ekonomiska villkoren för barnfamiljerna i mittenskiktet var i stort sett oförändrade.

- Förskolebarnen var mer ekonomiskt utsatta än skolbarnen. År 2000 var 17 procent av förskolebarnen fattiga, jämfört med drygt 14 procent av skolbarnen. Skillnaden mellan förskole- och skolbarn har minskat sedan 1991.
- Andelen fattiga barn varierade mycket mellan olika kommuner, från 35 procent fattiga barn, till omkring 5 procent. Störst andel fattiga barn fanns i landets storstadsregioner. Se även kommuntabellen sid. 32.

Kommuntabell

Andel barn i hushåll varken ekonomiskt fattiga eller med socialbidrag 1991, 1997, 1999 och 2000²¹. Alla kommuner i bokstavsordning.

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Ale	100	87,1	151	79,0	175	83,0	192	85,4
Alingsås	85	87,5	81	81,5	84	86,2	70	89,1
Alvesta	18	90,1	65	82,3	71	86,7	78	88,8
Aneby	243	82,7	267	72,6	263	79,0	258	82,8
Arboga	143	86,0	167	78,4	177	82,9	170	86,1
Arjeplog	77	87,8	179	77,9	236	81,0	109	88,0
Arvidsjaur	19	90,0	169	78,4	70	86,8	162	86,4
Arvika	249	82,3	153	79,0	227	81,2	201	85,0
Askersund	128	86,4	142	79,1	77	86,5	47	89,9
Avesta	164	85,6	42	83,7	72	86,7	59	89,6
Bengtstors	79	87,8	94	81,0	42	88,0	101	88,3
Berg	229	83,3	242	74,5	222	81,6	253	83,1
Bjurholm	169	85,5	191	77,4	219	81,6	56	89,7
Bjuv	95	87,2	194	77,3	206	82,2	131	87,4
Boden	30	89,4	31	84,4	38	88,1	51	89,8
Bollebygd	,	–	8	87,2	23	89,0	16	91,8
Bollnäs	172	85,4	181	77,8	193	82,5	222	84,3
Borgholm	282	77,3	286	67,5	276	77,1	256	82,9
Borlänge	108	86,9	222	75,7	244	80,3	257	82,9
Borås	35	89,2	156	78,8	188	82,7	191	85,4
Botkyrka	285	75,4	288	60,3	288	65,7	288	70,4
Boxholm	240	82,8	82	81,4	64	87,1	135	87,1
Bromölla	15	90,3	44	83,4	24	88,9	69	89,2
Bräcke	226	83,4	272	72,1	248	80,1	242	83,6
Burlöv	220	83,7	244	74,5	261	79,3	272	81,6
Båstad	166	85,6	225	75,6	247	80,2	248	83,4
Dals-Ed	280	77,9	238	74,7	254	79,5	241	83,6
Danderyd	16	90,2	1	92,4	5	92,4	5	93,6
Degerfors	96	87,2	64	82,3	90	86,0	88	88,5
Dorotea	254	81,8	277	71,4	274	77,4	285	77,6
Eda	259	81,7	269	72,6	282	76,0	281	79,2
Ekerö	39	89,0	27	84,9	15	90,0	23	91,3
Eksjö	81	87,8	97	80,9	125	85,1	63	89,4
Emmaboda	136	86,2	28	84,7	48	87,7	55	89,7
Enköping	75	87,9	145	79,0	116	85,4	116	87,8
Eskilstuna	267	80,9	263	72,8	281	76,0	282	78,8
Eslöv	198	84,5	216	75,9	208	82,1	218	84,6
Essunga	271	80,2	210	76,2	185	82,8	194	85,3
Fagersta	173	85,4	87	81,2	81	86,3	81	88,6
Falkenberg	78	87,8	217	75,9	226	81,4	216	84,6
Falköping	74	88,0	171	78,3	119	85,3	122	87,6
Falun	47	88,8	88	81,2	145	84,3	161	86,4

21 Uppgifterna för 1999 om antalet barn har justerats för Jokmökk, Kiruna och Övertälj (medeltal för året innan och året efter) för att bättre spegla den faktiska nivån. Det innebär att kommunernas rankingnummer för 1999 påverkats något i förhållande till den första rapporten (Salonen 2002).

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Filipstad	196	84,7	192	77,4	198	82,4	174	85,9
Finspång	141	86,1	71	82,1	128	85,0	99	88,4
Flen	207	84,2	236	74,8	267	78,5	249	83,3
Forshaga	102	87,1	45	83,3	51	87,6	66	89,4
Färgelanda	237	82,9	172	78,1	88	86,1	114	87,9
Gagnef	27	89,5	148	79,0	139	84,6	75	89,0
Gislaved	149	85,9	158	78,8	163	83,5	180	85,8
Gnesta	195	84,8	219	75,8	211	82,0	175	85,9
Gnosjö	63	88,3	96	80,9	63	87,1	48	89,9
Gotland	268	80,7	274	71,6	270	78,1	270	81,7
Grums	235	83,0	207	76,4	194	82,5	231	84,1
Grästorp	73	88,0	55	82,9	56	87,4	67	89,2
Gullspång	269	80,5	264	72,7	273	77,5	279	79,7
Gällivare	32	89,3	22	85,1	33	88,4	34	90,7
Gävle	92	87,3	32	84,4	96	85,9	119	87,7
Göteborg	275	79,6	285	67,9	286	72,1	286	74,3
Götene	28	89,5	53	82,9	39	88,0	21	91,4
Habo	40	89,0	16	85,9	8	91,0	2	94,1
Hagfors	154	85,8	170	78,3	154	84,0	163	86,4
Hallsberg	135	86,2	49	83,0	31	88,6	20	91,5
Hallstahammar	157	85,7	58	82,6	47	87,7	97	88,4
Halmstad	61	88,3	189	77,5	221	81,6	214	84,7
Hammarö	6	91,4	7	87,2	19	89,3	12	92,2
Haninge	234	83,0	270	72,3	257	79,4	260	82,7
Haparanda	210	84,1	227	75,5	200	82,3	226	84,2
Heby	255	81,8	256	73,3	182	82,8	149	86,7
Hedemora	66	88,2	150	79,0	111	85,5	91	88,5
Helsingborg	162	85,6	255	73,4	280	76,6	277	79,9
Herrljunga	155	85,7	183	77,8	158	83,7	117	87,8
Hjo	152	85,8	212	76,0	153	84,0	125	87,4
Hofors	107	86,9	95	81,0	102	85,8	146	86,9
Huddinge	242	82,7	243	74,5	245	80,3	259	82,8
Hudiksvall	193	84,8	218	75,8	249	80,1	265	82,1
Hultsfred	177	85,3	155	78,9	118	85,4	167	86,3
Hylte	148	85,9	102	80,8	159	83,7	171	86,1
Håbo	49	88,8	69	82,2	105	85,7	80	88,7
Hällefors	188	84,9	159	78,8	147	84,3	199	85,2
Härjedalen	228	83,4	226	75,5	228	81,2	227	84,2
Härnösand	82	87,7	99	80,8	165	83,4	197	85,2
Härryda	25	89,7	9	87,0	14	90,1	14	92,0
Hässleholm	178	85,3	178	77,9	191	82,5	187	85,5
Höganäs	58	88,4	41	83,7	17	89,5	29	90,9
Högsby	132	86,3	220	75,7	178	82,9	235	83,9
Hörby	194	84,8	233	75,2	268	78,4	244	83,6
Höör	260	81,6	258	73,2	251	80,0	261	82,5
Jokkmokk	204	84,3	232	75,3	224	81,5	181	85,8
Järfälla	121	86,6	203	76,7	230	81,2	205	85,0
Jönköping	117	86,6	130	79,9	141	84,5	152	86,6
Kalix	23	89,8	119	80,2	99	85,8	118	87,7
Kalmar	89	87,4	66	82,2	79	86,3	95	88,4
Karlsborg	33	89,3	136	79,6	120	85,3	115	87,8
Karlshamn	76	87,8	15	86,1	13	90,2	28	90,9
Karlskoga	171	85,4	80	81,6	74	86,6	105	88,1
Karlskrona	62	88,3	70	82,1	69	86,9	72	89,1
Karlstad	179	85,2	110	80,6	160	83,7	179	85,8
Katrineholm	176	85,3	143	79,1	203	82,3	200	85,1
Kil	174	85,3	154	78,9	173	83,3	215	84,7
Kinda	119	86,6	149	79,0	157	83,8	166	86,3
Kiruna	29	89,5	23	85,1	29	88,7	19	91,6

Municipality	Rank no 1991	Per cent 1991	Rank no 1997	Per cent 1997	Rank no 1999	Per cent 1999	Rank no 2000	Per cent 2000
Klippan	248	82,4	261	73,1	235	81,0	193	85,3
Kramfors	167	85,5	209	76,2	181	82,8	204	85,0
Kristianstad	93	87,2	134	79,8	180	82,9	195	85,2
Kristinehamn	189	84,9	204	76,6	189	82,6	178	85,8
Krokom	137	86,2	116	80,4	103	85,8	100	88,4
Kumla	60	88,4	14	86,2	9	91,0	13	92,2
Kungsbacka	12	90,5	20	85,2	26	88,9	15	92,0
Kungsör	161	85,7	37	83,9	40	88,0	31	90,8
Kungälv	55	88,5	75	81,9	60	87,2	54	89,7
Kävlinge	88	87,4	5	88,3	3	92,5	9	93,2
Köping	125	86,4	195	77,3	215	81,8	229	84,2
Laholm	165	85,6	182	77,8	209	82,1	190	85,4
Landskrona	246	82,5	284	68,0	287	71,3	287	72,1
Laxå	200	84,4	21	85,2	44	87,9	121	87,6
Lekeberg	—	—	245	74,3	225	81,5	186	85,6
Leksand	98	87,1	160	78,8	135	84,8	212	84,8
Lerum	37	89,1	34	84,0	36	88,2	42	90,1
Lessebo	94	87,2	100	80,8	67	87,0	90	88,5
Lidingö	13	90,4	6	87,8	11	90,6	7	93,3
Lidköping	56	88,5	46	83,1	55	87,4	62	89,4
Lilla Edet	224	83,5	230	75,3	197	82,4	129	87,4
Lindesberg	112	86,8	83	81,4	100	85,8	142	86,9
Linköping	110	86,9	115	80,4	136	84,8	140	87,0
Ljungby	54	88,5	48	83,0	54	87,5	60	89,5
Ljusdal	147	86,0	164	78,6	166	83,4	225	84,3
Ljusnarsberg	281	77,7	241	74,5	266	78,6	274	80,9
Lomma	2	93,7	4	89,1	4	92,5	3	94,0
Ludvika	138	86,2	125	80,1	124	85,2	155	86,6
Luleå	46	88,9	18	85,4	43	87,9	40	90,2
Lund	51	88,6	51	83,0	83	86,2	103	88,1
Lycksele	118	86,6	62	82,4	97	85,9	143	86,9
Lysekil	225	83,5	229	75,4	192	82,5	183	85,7
Malmö	286	74,7	287	60,7	289	62,3	289	64,6
Malung	266	81,0	251	74,0	250	80,1	255	83,0
Malå	36	89,1	43	83,6	237	80,9	130	87,4
Mariestad	71	88,1	61	82,5	45	87,9	27	90,9
Mark	52	88,6	92	81,0	107	85,6	102	88,2
Markaryd	183	85,1	259	73,2	169	83,4	169	86,2
Mellerud	273	80,0	257	73,2	262	79,0	263	82,4
Mjölby	104	87,1	152	79,0	146	84,3	144	86,9
Mora	133	86,3	60	82,5	46	87,8	64	89,4
Motala	190	84,9	201	76,8	210	82,1	185	85,7
Mullsjö	216	83,8	166	78,5	156	83,9	165	86,4
Munkedal	175	85,3	215	75,9	223	81,5	251	83,2
Munkfors	261	81,5	54	82,9	172	83,3	206	85,0
Möndal	53	88,5	57	82,7	76	86,5	112	88,0
Mönsterås	70	88,1	137	79,6	61	87,2	41	90,1
Mörbylånga	120	86,6	124	80,1	112	85,5	104	88,1
Nacka	151	85,8	90	81,1	133	84,8	128	87,4
Nora	80	87,8	73	82,1	110	85,5	134	87,1
Norberg	270	80,3	76	81,8	73	86,6	58	89,6
Nordanstig	274	80,0	254	73,5	229	81,2	224	84,3
Nordmaling	129	86,4	188	77,5	216	81,7	219	84,5
Norrköping	218	83,7	276	71,5	278	76,8	273	80,9
Norrtilje	144	86,0	176	78,0	144	84,4	113	87,9
Norsjö	38	89,1	112	80,5	151	84,1	107	88,0
Nybro	113	86,7	162	78,7	138	84,6	126	87,4
Nykvarn	—	—	—	—	1	94,5	1	95,0
Nyköping	206	84,2	186	77,7	218	81,6	220	84,4

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Nynäshamn	127	86,4	121	80,1	86	86,1	92	88,5
Nässjö	83	87,6	74	81,9	89	86,0	76	89,0
Ockelbo	221	83,6	123	80,1	150	84,1	221	84,3
Olofström	45	88,9	111	80,6	106	85,6	68	89,2
Orsa	252	82,1	282	70,7	271	78,0	264	82,1
Orust	180	85,2	224	75,6	196	82,4	124	87,5
Osby	68	88,2	184	77,7	57	87,4	33	90,8
Oskarshamn	42	89,0	36	83,9	88,3	88,3	22	91,4
Ovanåker	158	85,7	190	77,5	195	82,4	207	84,9
Oxelösund	150	85,8	129	80,0	122	85,3	137	87,1
Pajala	214	83,9	280	71,0	241	80,5	247	83,4
Partille	105	87,0	59	82,5	109	85,6	85	88,6
Perstorp	277	78,7	131	79,9	121	85,3	108	88,0
Piteå	7	91,0	11	86,9	12	90,4	10	92,6
Ragunda	227	83,4	271	72,3	240	80,6	211	84,8
Robertsfors	34	89,2	187	77,6	132	84,9	74	89,0
Ronneby	115	86,7	185	77,7	162	83,6	159	86,5
Rättvik	197	84,7	250	74,0	252	79,9	209	84,9
Sala	212	84,0	231	75,3	186	82,7	184	85,7
Salem	223	83,6	163	78,7	82	86,3	77	88,9
Sandviken	146	86,0	105	80,7	85	86,2	120	87,6
Sigtuna	238	82,9	196	77,2	233	81,1	240	83,6
Simrishamn	182	85,1	234	75,0	232	81,1	232	84,0
Sjöbo	247	82,4	239	74,6	256	79,5	267	82,0
Skara	64	88,3	39	83,8	30	88,7	44	90,1
Skellefteå	21	89,9	13	86,7	10	90,6	18	91,7
Skinnskatteber	278	77,9	139	79,3	114	85,5	73	89,0
Skurup	222	83,6	221	75,7	214	81,9	210	84,9
Skövde	91	87,3	24	85,1	50	87,6	43	90,1
Smedjebacken	59	88,4	114	80,4	117	85,4	87	88,5
Sollefteå	170	85,4	161	78,7	152	84,0	160	86,4
Sollentuna	159	85,7	40	83,8	59	87,3	71	89,1
Solna	283	76,8	228	75,4	242	80,5	252	83,2
Sorsele	134	86,2	265	72,7	176	83,0	228	84,2
Sotenäs	202	84,3	12	86,7	174	83,1	182	85,8
Staffanstorps	4	92,2	19	85,2	22	89,1	26	91,2
Stenungsund	160	85,7	120	80,2	140	84,5	84	88,6
Stockholm	276	79,0	279	71,2	283	75,4	283	78,0
Storfors	122	86,5	223	75,7	258	79,3	254	83,0
Storuman	90	87,4	138	79,4	187	82,7	238	83,7
Strängnäs	205	84,3	193	77,3	213	81,9	202	85,0
Strömstad	264	81,2	283	69,1	277	77,0	280	79,6
Strömsund	256	81,8	275	71,6	279	76,8	275	80,4
Sundbyberg	279	77,9	240	74,5	253	79,7	262	82,5
Sundsvall	101	87,1	128	80,0	168	83,4	189	85,5
Sunne	186	85,0	89	81,2	179	82,9	176	85,9
Surahammar	201	84,4	113	80,4	32	88,4	82	88,6
Svalöv	156	85,7	246	74,3	239	80,7	223	84,3
Svedala	8	91,0	10	86,9	7	91,7	8	93,2
Svenljunga	253	81,8	211	76,1	127	85,1	93	88,5
Säffle	191	84,8	135	79,8	130	85,0	123	87,6
Säter	145	86,0	56	82,8	35	88,3	52	89,8
Sävsjö	219	83,7	165	78,5	53	87,5	38	90,3
Söderhamn	131	86,4	101	80,8	148	84,2	150	86,7
Söderköping	97	87,2	47	83,0	68	87,0	89	88,5
Södertälje	284	75,9	281	70,8	284	75,3	284	77,9
Sölvesborg	139	86,1	106	80,7	94	85,9	61	89,5
Tanum	239	82,9	253	73,6	217	81,7	236	83,9
Tibro	87	87,4	109	80,7	49	87,7	57	89,7

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Tidaholm	140	86,1	247	74,3	201	82,3	198	85,2
Tierp	262	81,3	208	76,4	171	83,3	177	85,8
Timrå	69	88,2	127	80,1	184	82,8	173	85,9
Tingsryd	199	84,5	86	81,2	108	85,6	39	90,3
Tjörn	50	88,8	98	80,9	131	84,9	111	88,0
Tomelilla	215	83,8	260	73,1	255	79,5	250	83,3
Torsby	217	83,7	214	76,0	259	79,3	266	82,1
Torsås	211	84,0	200	76,9	161	83,6	164	86,4
Tranemo	126	86,4	33	84,0	25	88,9	106	88,1
Tranås	106	87,0	198	77,0	183	82,8	145	86,9
Trelleborg	41	89,0	141	79,1	234	81,1	246	83,4
Trollhättan	203	84,3	157	78,8	199	82,4	217	84,6
Trosa	114	86,7	144	79,1	87	86,1	96	88,4
Tyresö	168	85,5	91	81,1	65	87,1	36	90,4
Täby	5	91,8	2	89,8	2	92,9	4	93,6
Töreboda	245	82,5	252	73,7	246	80,3	196	85,2
Uddevalla	209	84,1	206	76,5	212	81,9	237	83,8
Ulricehamn	9	90,7	17	85,6	18	89,3	17	91,7
Umeå	22	89,9	77	81,8	115	85,4	133	87,2
Upplands-Bro	232	83,2	248	74,2	264	78,8	245	83,5
Upplands-Väsby	124	86,5	132	79,8	170	83,4	148	86,7
Uppsala	185	85,0	199	76,9	231	81,2	230	84,2
Uppvidinge	236	83,0	168	78,4	123	85,2	94	88,5
Vadstena	116	86,7	122	80,1	93	86,0	136	87,1
Vaggeryd	109	86,9	35	83,9	28	88,8	35	90,6
Valdemarsvik	250	82,3	268	72,6	265	78,7	243	83,6
Vallentuna	84	87,6	68	82,2	62	87,2	37	90,3
Vansbro	192	84,8	118	80,2	167	83,4	172	86,0
Vara	258	81,7	175	78,0	142	84,4	157	86,5
Varberg	65	88,3	104	80,8	137	84,6	147	86,8
Vaxholm	31	89,4	147	79,0	205	82,2	188	85,5
Vellinge	1	94,2	3	89,2	6	92,0	6	93,5
Vetlanda	14	90,3	117	80,3	75	86,5	25	91,2
Vilhelmina	257	81,7	237	74,8	190	82,6	86	88,6
Vimmerby	111	86,8	177	77,9	149	84,2	151	86,6
Vindeln	48	88,8	103	80,8	129	85,0	168	86,2
Vingåker	153	85,8	146	79,0	155	83,9	141	87,0
Värgårda	26	89,7	63	82,4	58	87,4	53	89,7
Vänersborg	44	88,9	26	84,9	37	88,1	32	90,8
Vännäs	10	90,5	67	82,2	21	89,2	50	89,8
Värmdö	181	85,2	93	81,0	78	86,5	46	90,0
Värnamo	17	90,2	52	82,9	41	88,0	45	90,0
Västervik	241	82,8	202	76,8	202	82,3	233	84,0
Västerås	184	85,1	174	78,0	220	81,6	239	83,7
Växjö	99	87,1	72	82,1	92	86,0	127	87,4
Ydre	130	86,4	266	72,6	238	80,7	203	85,0
Ystad	67	88,2	85	81,3	80	86,3	98	88,4
Åmål	103	87,1	126	80,1	101	85,8	132	87,3
Ånge	251	82,2	140	79,3	104	85,7	156	86,5
Åre	263	81,3	205	76,5	204	82,3	213	84,8
Årjäng	265	81,2	213	76,0	272	77,7	276	80,2
Åsele	230	83,2	249	74,0	260	79,3	271	81,7
Åstorp	213	84,0	235	74,9	269	78,4	269	81,9
Ätvidaberg	20	90,0	173	78,1	126	85,1	153	86,6
Älmhult	163	85,6	30	84,6	16	90,0	11	92,3
Älvdalen	142	86,1	278	71,2	243	80,4	234	84,0
Älvkarleby	233	83,1	84	81,4	164	83,5	208	84,9
Älvsbyn	11	90,5	108	80,7	113	85,5	83	88,6
Ängelholm	57	88,4	79	81,6	98	85,8	79	88,7

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Öckerö	3	93,0	29	84,7	27	88,8	30	90,9
Ödeshög	272	80,0	273	72,0	285	75,2	268	81,9
Örebro	244	82,7	262	72,9	275	77,2	278	79,9
Örkelljunga	231	83,2	197	77,1	207	82,2	158	86,5
Örnsköldsvik	43	89,0	25	85,0	52	87,6	65	89,4
Östersund	72	88,1	78	81,8	95	85,9	110	88,0
Österåker	123	86,5	38	83,8	20	89,2	24	91,3
Östhammar	187	85,0	50	83,0	87,1	87,1	49	89,9
Östra Göinge	86	87,4	107	80,7	143	84,4	138	87,1
Överkalix	208	84,2	133	79,8	91	86,0	139	87,1
Övertorneå	24	89,7	180	77,8	134	84,8	154	86,6

Andel barn i hushåll varken ekonomiskt fattiga eller med socialbidrag 1991, 1997, 1999 och 2000. De 20 kommunerna med högst respektive lägst ranking-nummer år 2000.

Kommun	Ranknr 1991	Procent 1991	Ranknr 1997	Procent 1997	Ranknr 1999	Procent 1999	Ranknr 2000	Procent 2000
Nykvarn	—	—	—	—	1	94,5	1	95,0
Habo	40	89,0	16	85,9	8	91,0	2	94,1
Lomma	2	93,7	4	89,1	4	92,5	3	94,0
Täby	5	91,8	2	89,8	2	92,9	4	93,6
Danderyd	16	90,2	1	92,4	5	92,4	5	93,6
Vellinge	1	94,2	3	89,2	6	92,0	6	93,5
Lidingö	13	90,4	6	87,8	11	90,6	7	93,3
Svedala	8	91,0	10	86,9	7	91,7	8	93,2
Kävlinge	88	87,4	5	88,3	3	92,5	9	93,2
Piteå	7	91,0	11	86,9	12	90,4	10	92,6
Älmhult	163	85,6	30	84,6	16	90,0	11	92,3
Hammarö	6	91,4	7	87,2	19	89,3	12	92,2
Kumla	60	88,4	14	86,2	9	91,0	13	92,2
Härryda	25	89,7	9	87,0	14	90,1	14	92,0
Kungsbacka	12	90,5	20	85,2	26	88,9	15	92,0
Bollebygd	—	—	8	87,2	23	89,0	16	91,8
Ulricehamn	9	90,7	17	85,6	18	89,3	17	91,7
Skellefteå	21	89,9	13	86,7	10	90,6	18	91,7
Kiruna	29	89,5	23	85,1	29	88,7	19	91,6
Hallsberg	135	86,2	49	83,0	31	88,6	20	91,5
<hr/>								
Gotland	268	80,7	274	71,6	270	78,1	270	81,7
Åsele	230	83,2	249	74,0	260	79,3	271	81,7
Burlöv	220	83,7	244	74,5	261	79,3	272	81,6
Norrköping	218	83,7	276	71,5	278	76,8	273	80,9
Ljusnarsberg	281	77,7	241	74,5	266	78,6	274	80,9
Strömsund	256	81,8	275	71,6	279	76,8	275	80,4
Årjäng	265	81,2	213	76,0	272	77,7	276	80,2
Helsingborg	162	85,6	255	73,4	280	76,6	277	79,9
Örebro	244	82,7	262	72,9	275	77,2	278	79,9
Gullspång	269	80,5	264	72,7	273	77,5	279	79,7
Strömstad	264	81,2	283	69,1	277	77,0	280	79,6
Eda	259	81,7	269	72,6	282	76,0	281	79,2
Eskilstuna	267	80,9	263	72,8	281	76,0	282	78,8
Stockholm	276	79,0	279	71,2	283	75,4	283	78,0
Södertälje	284	75,9	281	70,8	284	75,3	284	77,9
Dorotea	254	81,8	277	71,4	274	77,4	285	77,6
Göteborg	275	79,6	285	67,9	286	72,1	286	74,3
Landskrona	246	82,5	284	68,0	287	71,3	287	72,1
Botkyrka	285	75,4	288	60,3	288	65,7	288	70,4
Malmö	286	74,7	287	60,7	289	62,3	289	64,6

– Man har jättedåliga dagar när man känner att jag orkar inte det här. Sedan tänker man att det är ju faktiskt för barnens skull jag går i skolan och det blir så här. Jag ska kunna försörja dem i framtiden. Men egentligen önskar jag bara att jag kan ge dem en vanlig vardag med allt vad det innebär. Köpa en tidning åt dem när vi går hem, köpa en glass en lördag.

Ensamstående mamma med två flickor. Studerande. Intervjuad i Lilla Aktuellt, SVT 1, 23 mars 2002.

Rädda Barnen

Save the Children Sweden

Rädda Barnen
107 88 Stockholm
Besöksadress: Torsgatan 4
Telefon 08-698 90 00
Fax 08-698 90 10
info@rb.se
www.rb.se
Post/bankgiro 900100-9

Art nr: 2864
ISBN: 91-7321-051-X